

ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН РОДИНИ РОЗОВІ (ROSACEAE) УМАНЩИНИ

О. М. ПОХНАТЮК, студ. IV курсу факультету плодоовочівництва,
екології та захисту рослин

Науковий керівник: ст. викладач ВАСИЛЕНКО О. В.

Оскільки дикоростучі трави є досить цінною сировиною для виготовлення багатьох ефективних ліків, за останні 20 років потреба у цій сировині зросла більш ніж на 25%.

Основою використання лікарських рослин є визначення їх ресурсів на певній території, дослідження екологічних особливостей промислових видів на рівні популяцій з метою безвиснажливої експлуатації й охорони. Науково-обґрунтована охорона лікарських рослин повинна бути тільки комплексною, складатися з багатьох взаємопов'язаних заходів і буде ефективною лише при раціональному та ретельному їх вивченні.

Також необхідність дослідження екології видів дикоростучої лікарської флори тісно пов'язана з проблемою збереження біорізноманітності, яку у III тисячолітті усвідомило людство. Збереження біорізноманітності вимагає ширшого погляду на оцінку видів як таксонів, зокрема, їх біологічних та екологічних характеристик, способів адаптацій, оцінки амплітуд толерантності видів до зміни зовнішніх факторів, оцінки екологічних ніш видів, стратегії, можливості протидіяти впливові антропогенного чинника, відновлюватися тощо.

На території Черкаської області саме родина Розові (Rosaceae) характеризується наявністю величезної кількості лікарських рослин, тому вивчення та визначення їх особливостей (в тому числі екологічних) є надзвичайно актуальною проблемою.

Мета роботи – вивчити види лікарських рослин родини Розові та визначити їх екологічні та фітоценотичні особливості.

Для реалізації поставленої мети необхідно було вирішити ряд завдань:

- дати повну характеристику родини Розові;
- зібрати та узагальнити відомості про види родини Розові, що зустрічаються на території Уманського району та володіють лікарськими властивостями;
- вивчити екологічні особливості основних лікарських рослин родини Розові, типових для Уманщини Черкаської області.

Об'єкт дослідження – види лікарських рослин родини Розові Уманського району.

Предмет дослідження – екологічні групи, хімічний склад, фармакологічні властивості, лікарські форми видів лікарських рослин родини Розові Уманського району.

Дослідження проводилися протягом травня–серпня 2012–2013 рр. на території м. Умань та Уманського району Черкаської області. Під час виконання роботи використовувались польові методи дослідження, до яких

відносяться маршрутні екскурсії і геоботанічні описи, та лабораторні методи. Маршрутні екскурсії проводилися в природних і штучних фітоценозах за методикою, описаною у працях Ярошенко. В лабораторних умовах проводили визначення рослин за визначниками Доброчаєва та Котова, аналізували досліджені види рослин за морфологічними, екологічними, фітоценологічними, фармакологічними та іншими ознаками.

Протягом вегетаційних періодів 2012 та 2013 років нами було досліджено 16 видів лікарських рослин родини Rosaceae.

Досліджені види рослин належать до 5 родів. Визначено 2 провідні роди, до яких відноситься близько 76,6 % всіх досліджених видів рослин (табл. 1).

Таблиця 1 – Провідні роди родини Rosaceae поширені на території Уманського району

№ з/п	Рід	Кількість видів (абсолютна, шт.)	Кількість видів (відносна, %)
1	Перстач – <i>Potentilla</i> L.	4	35,5
2	Шипшина – <i>Rosa</i> L.	5	41,1
	Разом	9	76,6

Нами під час польових та лабораторних досліджень були проаналізовані життєві форми за класифікацією К. Раункієра (табл. 2).

Таблиця 2 – Життєві форми лікарських рослин родини Rosaceae поширених на території Уманського району (за К. Раункієром)

№ з/п	Життєві форми	Кількість видів	
		абсолютна, шт.	відносна, %
1.	Фанерофіти	10	62,5
2.	Хамефіти	1	6,2
3.	Гемікриптофіти	5	31,3
	Разом	16	100

Дуже важливим є вивчення відношення видів до таких екологічних факторів, як світло і волога. Серед видів, які досліджувались виявилось 56 % тіньовитривалих рослин, наприклад, *Crataegus ucrainica* Pojark., *Agrimonia grandis* Andr. ex C. A. Mey., *Sorbus aucuparia* L. і 44 % – геліофітів, наприклад, *Amygdalus nana* L., *Rosa chinensis* Jacq.

Так, як види, які досліджувались зростають у різних фітоценозах, то був проведений аналіз їх екологічних груп за відношенням до вологи. Виявилось, що серед видів, які вивчались найбільше мезофітів – 67 % видів, наприклад, *Sorbus aria*(L.) Crantz., 11,1 % види ксерофітів, наприклад, *Potentilla pilosa* Milld., 11,1 % види ксеро-мезофітів, наприклад, *Agrimonia eupatoria* L., 7 % види мезо-гігрофітів, наприклад, *Alchemilla gracilis* Opiz., 4 % види гігрофітів, наприклад, *Potentilla anserina* L.

Отже, провівши відповідні дослідження, можна констатувати, що у флорі Уманського району Черкаської області поширено 16 видів рослин родини Rosaceae, які належать до 5 родів.